

Dodatky k osvedčeniu o zápise označenia pôvodu výrobkov

Číslo zápisu: 45

Znenie označenia pôvodu: Tokajské víno zo slovenskej oblasti

Dátum zápisu: 1.2.1974

Prihlasovateľ: Vinohradnícke združenie Malá Trňa, Malá Trňa 202, 076 82 Malá Trňa, SK;

Typ produktu: Víno

Špecifikácia/vymedzenie výrobku

Názov výrobku vrátane znenia označenia pôvodu: **Tokajské víno zo slovenskej oblasti**

Zemepisné vymedzenie územia, na ktorom sa uskutočňuje výroba, spracovanie a príprava výrobku:

Vinohradnícka oblasť Tokaj - § 8 zákona č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve

Doklad potvrdzujúci, že výrobok pochádza z vymedzeného územia:

Zákon č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky o vinohradníckej oblasti Tokaj

Opis vlastností alebo kvalitatívnych znakov výrobku, ktoré sú dané príslušným zemepisným prostredím:

Piata časť zákona č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve a

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky o vinohradníckej oblasti Tokaj

Označovanie vinárskych produktov

V súlade s § 29 zákona č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve

Kontrola a kontrolný orgán

V súlade s § 33 zákona č. 182/2005 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve

Číslo zápisu: 62

Znenie označenia pôvodu: Piešťanské bahno

Dátum zápisu: 1.2.1974

Prihlasovateľ: Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a. s., Winterova 29, 921 29 Piešťany, SK;

Typ produktu: Bahno

Špecifikácia/vymedzenie výrobku

Názov výrobku vrátane znenia označenia pôvodu: **Piešťanské bahno**

Zemepisné vymedzenie územia, na ktorom sa uskutočňuje výroba, spracovanie a príprava výrobku:

Zemepisná oblasť, v ktorej sa vytvára piešťanské bahno, je v prvom rade lokalizovaná samotným úložiskom v Obtokovom ramene Váhu na tzv. bludných výveroch termálnej vody.

Piešťanské termálne pramene sú najteplejšie a najvýdatnejšie termy v skupine termálnych žriediel vo vnútornej karpatskej sústave. Vyvierajú z tektonických puklín do štvrtohorných údolných náplavov rieky Váh, ktoré sú prevažne štrkopieskové a dobrej priepustnosti - najmä v lokalite Kúpeľného ostrova, ohraničeného riekou Váh a jej Obtokovým ramenom. V týchto štvrtohorných náplavoch vytláča termálna voda v okolí svojich výverov prostú podzemnú vodu a tvorí v nich termálny horizont v podobe stojatej kupy termálnej vody so značným plošným rozsahom. Materskou horninou tvorby piešťanskej termy sú dolomity a vápence stredného triasu manínsko-inoveckej obalovej série. Podložíom druhohorných komplexov je kryštalinikum. Uvedené súvrstvia, resp. v nich jestvujúce priepustné polohy zostupujú pod zemský povrch k údoliu rieky Váh až do hĺbok okolo 2000 m. V údolí Váhu sú kryté súvrstviami terciéru a v samotnej vážskej nive štvrtohornými riečnymi náplavami. V miestach, kde piešťanské termy vyvierajú, sú triasové a treťohorné súvrstvia dislokované tektonickými puklinami, ktoré umožňujú výstup teriem na povrch.

Sprašový materiál ako východisková surovina je naplavovaný pri príválových dažďoch ľavostranným prítokom Obtokového ramena (Vápenický potok – k. ú. Banka) z oblasti Považského Inovca. Obtokové rameno s príľahlým územím až po mestskú časť Banka patrí do I. ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov. Zberné územie Vápenického potoka od spodnej časti Banky (západný okraj) patrí do II. ochranného pásma s malým zásahom do ochranného pásma III. stupňa. Vymedzené ochranné pásma sú zakreslené v priloženej mape. Ochranné pásma podľa uznesenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady z 5. augusta 1968 č. 134 k návrhu ochranných pásiem prírodných liečivých zdrojov kúpeľného miesta Piešťany. Registrované v Z. z. č. 37/1968.

Vymedzenie zemepisnej oblasti/doklad, že výrobok pochádza z vymedzeného územia:

Piešťany ako kúpele sú spomínané najskôr v spise G. Wernherra, ktorý v r. 1545 v diele “Callida Pesthien in ripa Vagi” opisuje mechanizmus meandrovania Váhu, a s tým súvisiaceho pohybu termálnych žriediel a hĺbených bahenných jám.

Dokument o liečebnom využití bahna pochádza už zo 16. storočia, keď Johan Crato de Kraftheim, lekár troch cisárov, vo svojej knihe *Consiliorum medicorum libri V – Päť kníh lekárskech* z r. 1571 odporúčal istému uhorskému barónovi trpiacemu na ischias liečiť sa zábalmi v piešťanskom bahne počas 40 dní. Pritom spomenul, že najlepšie je bahno, ktoré sa tvorí na sírnych vodách, akými sú piešťanské termy.

J. J. Torkos popísal vo svojom náčrtku “Schediasma de thermis Posthieniensibus” v r. 1745 dovtedy známu históriu piešťanských kúpeľov, spôsob liečby a indikácie a uvádza aj vlastný pokus o chemickú analýzu ako i fyzikálnu charakteristiku.

Hraničný dátum tohto najstaršieho obdobia kúpeľov Piešťan je r. 1813, kedy vystúpili vody Váhu z koryta a zničili všetky dovtedajšie zariadenia. Po tejto katastrofe rozhodol majiteľ kúpeľov postaviť pevnú kúpeľnú budovu, ktorá by odolávala povodňam. Stavba bola dokončená v r. 1826 a išlo o staré známe Napoleonské kúpele, ktoré boli v tom čase rozdelené len na bahniko I, bahniko II.

Bahniská sú zachované a používané do dnešných čias, sú postavené na miestach prirodzených výverov termálnych vôd a majú prirodzené bahnité dno (tzv. pisciny).

Dôkazom využívania peloidu z opísaného pôvodného úložiska je v súčasnosti dlhodobá zmluva o prenájme Obtokového ramena a povolenie na ťažbu peloidu.

Obtokové rameno je umelo vytvorené koryto dĺžky 2400 m, pričom iba jeho dolná časť v dĺžke 500 m je aktívna časť, v ktorej sa nachádza bahno a v ktorej sú i kumulované vývery termálnej sírovej vody. Výška hladiny je na kóte 157,55 m. n. m., čo je asi o 1 m nižšie, ako je hladina vody vo Váhu. Táto hladina zároveň zabezpečuje stabilitu celej žriedelnej oblasti kvartérnych usadenínach v južnej časti Kúpeľného ostrova.

V súčasnosti tvorí natívne bahno na svojom pôvodnom úložisku sediment potochých plavenín, ktorý v Obtokovom ramene (najmä v jeho dolnej časti) metamorfuje fyzikálne, biologicky i chemicky vplyvom sírnej termálnej vody vyvierajúcej vo forme bludných výverov z dna Obtokového ramena i termálnej vody z manipulačných prietokov termálnych vrtov V-7, V-9 (tento prietok je v súčasnosti cca 0,35 l/s). Pôvodný sediment - spráše a sprášové hliny sa takto homogenizuje, zjemňuje, v pozdĺžnom profile toku zrnitostne triedi a oxidačno-redukčnými procesmi za prítomnosti sírnych baktérií a rozkladajúcej sa organickej hmoty sa mení jeho zloženie na typické piešťanské sírne bahno. Celý proces završuje dozrievanie primárneho produktu načerpaného v Obtokovom ramene pod termálnou sírnou vodou v zrecích bazénoch.

Viacerými výskumnými prácami bolo preukázané, že použitím náhradnej východiskovej suroviny rôzne druhy spráší podobného zloženia z rôznych lokalít nespĺňajú ani pri zrení v termálnej vode kvalitatívne parametre natívneho piešťanského peloidu.

Zdroje:

Augustín Rebro: Vzácne a obdivované vody Slovenska – Balneologické múzeum Piešťany, 1996.

J. Wernher: O podivuhodných vodách Uhorska, Vydavateľstvo Osveta, Martin, 1974

J.J. Torkos: O piešťanských kúpeľoch, Vydavateľstvo Obzor, Bratislava, 1975

E.F. Scherer: Horúce pramene a kúpele Piešťan, Balneologické múzeum, Piešťany, 2000

J. Šípoš: Piešťany v premenách vekov, Vydavateľstvo Obzor, Bratislava, 1992

E. Sedláčková: Komplexní průzkum lázeňského místa Piešťany, Výzkumný ústav balneologický, Praha, 1957

J. Zeman: Balneologický výskum Piešťan v súvislosti s úpravou rieky Váh – expertná správa pre Ústredné riaditeľstvo štátnych kúpeľov v Bratislave, 1949.

Hynie – Koutek: Geologie nejdůležitějších evropských druhů bahen, která jsou v přítomné době používána k léčbě, Praha 1933

Marková: Petrograficko-mineralogický výskum plavenín a náhradných materiálov, prichádzajúcich do úvahy pre tvorbu liečivého bahna - VÚVH Bratislava v spolupráci s Geologickým ústavom D. Štúra – výskumná úloha S-2-531-1, Bratislava, 1971.

Klinický posudok prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc., Slovenské liečebné kúpele a. s., zo dňa 24. 5. 2002.

MUDr. Jana Zálešáková - odborný lekár pre fyziatriu, balneológiu a liečebnú rehabilitáciu, Slovenské liečebné kúpele a. s., Trenčianske Teplice zo dňa 29. 5. 2002.

D. Doležal, 2002: Odborný posudok o liečivých a iných priaznivých účinkoch na ľudský organizmus zdroja Piešťanského bahna v jeho prírodnom ložisku - Obtokové rameno rieky Váh, ako prírodného liečivého zdroja využívané pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti.

Opis vlastností, alebo kvalitatívnych znakov výrobku, ktoré sú dané príslušným zemepisným prostredím:

Piešťanské bahno je peloid, ktorého substrátom je homogenizovaný, premenený vážsky sediment v koloidnú živú hmotu, ktorá je nositeľom komplexu mikrobiálnej flóry anaeróbnej, fakultatívne aeróbnej, ale nepatogénnej. Tvorí sa za prítomnosti piešťanskej termálnej vody bez prístupu vzduchu.

Piešťanské bahno je biologizovaný peloid, ktorý vzniká za zvláštnych a jedinečných prírodných podmienok v termálnom prostredí Obtokového ramena rieky Váh. Jeho špecifickosť je v tom, že pôsobením termálnej vody v tejto lokalite obsahuje rôzne formy síry a sírnych zlúčenín, ktoré sú vo vzácnnej rovnováhe.

Pre zloženie piešťanského bahna sú charakteristické 3 zložky: živá, organická a anorganická.

Organická zložka bahna sa skladá z mŕtvych tiel mikroorganizmov a odumretých častíc rastlín, ako aj z častíc humolítov, ktoré sú prínosom náplavov sedimentu. Poskytuje čiastočne živný substrát rastlinám a mikroorganizmom.

Anorganická časť bahna je v podstate sedimentovaná drvinou, naplavenou Váhom a sedimentovanou hmotou, vynášanou z prameňov ako pramenný múľ. Podstatnú časť bahna tvorí pelitická zložka (asi 98 %) v takomto mineralogickom zložení: sericit, chlority, glaukonit, kaolinit, montmorillonit, koloidné alumosilikáty, kremeň, kalcit, muskovit a minerály serpentínu, amfibol. Ide o jemné minerály lístkovitej formy, vzniknuté mechanickým drvením a triedením i chemickými faktormi z psamitckej zložky počas dlhého transportu. Primárne minerály boli takto rozdrvené na jemné disperzoidy a súčasne vznikli druhotné minerály. Proces premeny bol dokončený na mieste sedimentácie predovšetkým vplyvom biologických a chemických faktorov. Psamitická zložka zrnitosti od 0,02 mm má pomerne malé zastúpenie (cca 2 %) a tvorí ju najmä kremeň s pomerne krátkym transportom, živce - najmä orthoklas so značným stupňom premeny, kalcit s dlhým i krátkym transportom, albitoligoklas a oligoklas s pomerne krátkym transportom, chlority - najmä klinochlór, muskovit v čtyrch lístkoch. Okrem týchto sú v menšej miere zastúpené i pyrit, siderit, rutil, glaukonit, zirkón, ale i aktinolit, titanit, magnetit, hematit, zoisid, picotid, chromit, turmalín a minerály serpentínu, amfibol, kaolinit, alumosilikáty, bentonit, montmorillonit.

Medzi živú zložku sú zaradené najmä rôzne sírne baktérie a mikroorganizmy. Nachádza sa tu pomerne široké zastúpenie rozsievok a siníc. Pre piešťanské termy (vrátane ložiska peloidu) je charakteristický najmä druh *Oscillatoria princeps*, s ktorou môžu byť zmiešané i iné druhy. Mikrobiologickými výskumami boli v bahne zistené i rody *Thiobacillus*, *Beggiatoa*, *Thiotrix*, *Desulfovibrio*, z ktorých najmä autotrofné desulfurikanty zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri správnom zrení bahna.

Pôvodný priplavovaný sediment sa veľmi líši od čierneho a modrošedého plastického piešťanského príľnavého peloidu, nakoľko tento je výsledkom aktivácie suroviny a jej zrnienia, sprevádzaného homogenizáciou. Častice príľnavej hmoty vznikajú napúčaním ako organickej hmoty, tak i anorganickej alumosilikátovej zložky. Mazľavosť je spôsobená redukovanými sírnymi látkami, ktoré reagujú so železom. Hlavnou časťou týchto aktívnych látok je hydrotroilit.

Opis spôsobu získavania, prípadne opis originálnych nemenných miestnych spôsobov získavania:

Technika ťažby sa oproti pôvodnej manuálnej zmenila, pretože ide o subakvatickú ťažbu. Ťaží sa z dna Obtokového ramena 1 krát ročne. Miesto odberov bahna z dna je určené na základe zamerania dna, vrstva bahna má mocnosť od 0 do 140 cm. Ťažba sa realizuje z pohyblivého pontónu pomocou ponorného kalového čerpadla cez prírodné potrubie, lapač hrubozrnných štrkových častíc do tzv. zrecích bazénov (bazény s prírodným dnom na miestach výverov termálnych sírnych vôd). Načerpávané bahno sa v zrecích bazénoch usadí a voda sa vypustí. Tento postup sa opakuje dovtedy, kým vrstva bahna nedosiahne predpísanú výšku. Následne sa na bahno napúšťa termálna sírna voda a začína proces zrenia. Čas zrenia je cca 1 rok. Zo zrecích bazénov je bahno distribuované do jednotlivých bahenných kuchýň.

Bahno sa používa priamo v kúpeľoch na liečebné procedúry.

Kontrola a kontrolný orgán:

Štátny ústav pre kontrolu liečiv
Autorizovaná osoba SKTC-108
Kvetná 11
825 08 Bratislava
Slovenská republika

Zástupca:

Holoubková Mária, Ing., Bratislava, SK;